

NUOTOLINIS VISUOTINIS AKCININKŲ SUSIRINKIMAS: AR GERBIAMOS AKCININKŲ TEISĖS?

Milda Aušrinė Janušauskaitė, Gabija Jucytė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

3 kurso, 3 akademinės grupės teisės studentės

Saulėtekio al. 9, I rūmai, 10222 Vilnius

El. paštas: ausrine.janusauskaite@tf.stud.vu.lt; gabija.jucyte@tf.stud.vu.lt

Mokslinio straipsnio akademinis kuratorius Lina Mikaloniėnė

El. paštas: lina.mikaloniene@tf.vu.lt

Mokslinio straipsnio praktinis kuratorius Agnė Saliamonė

El. paštas: agne.saliamone@cobalt.legal

Santrauka. 2020 metų kovą Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskelbė karantiną dėl Covid-19 viruso, kuris apribojo galimybę rinktis į susibūrimus. Šis įvykis smarkiai paveikė akcinių ir uždarytųjų akcinių bendrovių organo – visuotinio akcinių susirinkimo – veiklą, t. y. bendrovių vadovams teko ieškoti alternatyvių būdų organizuoti visuotinius akcinių susirinkimus, kurie nekeltų rizikos akcinių sveikatai dėl pandeminės situacijos. Patogiausias, tačiau įstatymuose ir praktikoje mažai ištirtas būdas visuotiniam akcinių susirinkimui – susirinkimo organizavimas elektroninių ryšių priemonėmis.

Šiame straipsnyje aptariama, kokios vis dėlto iškyla problemos visuotinių akcinių susirinkimą perkeliant į elektroninę erdvę, ar yra gerbiamos akcinių teisės ir kaip bendrovės organizavo visuotinių akcinių susirinkimą 2021 ir 2020 metais, atsižvelgiant į Vyriausybės nutarimais priimtas rekomendacijas.

Pagrindiniai žodžiai: nuotolinis visuotinis akcinių susirinkimas, akcininkas, akcininko teisės, elektroninių ryšių priemonės, išankstinis balsavimas.

Summary. A lockdown due to Covid-19 virus, which restricted the right to gather, was announced by the Government of the Republic of Lithuania in March 2020. The lockdown severely affected the activity of public and private limited liability companies' body – the general meeting of shareholders, i. e. the manager's had to find alternative ways to organize the general meeting of shareholders that would not pose a risk to the shareholders' health due to the pandemic situation.

In this article we will discuss the problems that arise from moving the general meeting of shareholders to electronic space, whether the rights of the shareholders are re-

spected in such situation and how the general meeting of shareholders was organized in 2020 and 2021 when taking into account the recommendations adopted by Government resolutions.

Keywords: *remote general meeting of shareholders, shareholder, shareholder's rights, electronic means of communication, voting in advance.*

Ivadas

Mokslinio straipsnio **tikslas** yra ištirti, ar bendrovių akcininkams užtikrinamos jų turimos teisės nuotolinio akcininkų susirinkimo metu.

Atliekamo tyrimo **objektas** – nuotolinis visuotinis akcininkų susirinkimas.

Darbo **aktualumą** lemia tai, jog dabartiniu metu matomi iššūkiai su kuriais susiduria bendrovės organizuodamos akcininkų susirinkimus esant pandeminei Covid – 19 situacijai.

Darbe taikomi tyrimo **metodai**: 1) istorinis – jį taikant atskleidžiami pokyčiai, kurie turėjo įtakos nuotolinio visuotinio akcininkų susirinkimo taikymui; 2) sisteminis – šiuo metodu atskleidžiamas teisės aktų turinys, straipsnių prasmė; 3) lingvistinis – padeda ištirti moksliniam straipsniui aktualius šaltinius ir juos tikslingai pritaikyti; 4) lyginamasis – taikomas vertinant visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimo pokyčius; 5) empirinis metodas – su šio meto pagalba siekiama ištirti, kiek pandemijos laikotarpiu organizuota visuotinių akcininkų susirinkimų nuotoliniu būdu.

Darbo **originalumą** lemia tai, jog ši tema turi itin didelę reikšmę bendrovėms, kurios susiduria su iššūkiais tinkamai organizuojant nuotolinius akcininkų susirinkimus bei šios temos svarba išliks ateityje šioms bendrovėms pakeičiant atitinkamų susirinkimų rengimo įpročius jau prisitaikius prie šių dienų aktualijų.

Darbui išskirtinai reikšmingi **šaltiniai**: Vienas iš pagrindinių straipsnyje minimų šaltinių – Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas, kuriame reglamentuojama visuotinio akcininkų susirinkimo šaukimo procedūra, jam taikomi reikalavimai, akcininkų turimos teisės, kurios turi būti užtikrinamos organizuojant šį susirinkimą. Taip pat šiam moksliniam darbui reikšmingas Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo už tikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB. Jame reglamentuojamas kvalifikuotas elektroninis parašas, kuris svarbus organizuojant visuotinį akcininkų susirinkimą nuotoliniu būdu, jog būtų užtikrinamas pasirašomų dokumentų tikrumas. Galiausiai, šiam darbui reikšminga teismų praktika, analizuota nuo karantino Lietuvoje paskelbimo pradžios, siekiant įvertinti bendrovių situaciją dėl susirinkimų organizavimo.

1. Pagrindinių akcininkų teisių įgyvendinimas visuotinio akcininkų susirinkimo kontekste

Akcijos yra neatsiejama uždarnosios akcinės bendrovės bei akcinės bendrovės dalis, kurią nuosavybės teise valdo šių bendrovių akcininkai. ABĮ 3 straipsnyje nustatyta, kad akcininkai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie turi įsigiję bendrovės akcijų, ir kiekvienas akcininkas bendrovėje turi tokias teises, kokias suteikia jam nuosavybės teise priklausančios bendrovės akcijos (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad akcininku yra laikomas tas asmuo, kuris yra įgijęs bendrovės akcijas ir šis įgijimas yra įformintas nustatyta tvarka. <...> Akcininko sutuoktinis neturi akcininko teisių, o gali turėti tik teisę į akcijas, kaip į turtą, jeigu jos įgytos santuokos metu (CK 1.97, 1.101 straipsniai). Tokiu atveju sutuoktiniui yra garantuojama teisė į įmonę kaip į turtą bei iš jos gaunamas pajamas, tačiau neperkeliamos tikrojo ribotos atsakomybės juridinio asmens dalyvio (akcininko) pareigos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76/2011).

Bendrovių teisės doktrinoje pripažįstama, kad akcija suteikia jos savininkui teisių triadą, t. y. teisę dalyvauti valdant bendrovę, jeigu įstatymai nenustato ko kita, teisę gauti pelno dalį dividendų forma ir teisę į likviduojamos bendrovės grynojo turto dalį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl akcininko teisių įgyvendinimo ir jų gynimo būdų apžvalga (2019), Teismų praktika 50). Pirmoji teisių triados teisė – akcininko teisė dalyvauti bendrovės valdyme – yra tiesiogiai susijusi su visuotiniu akcininkų susirinkimu, pasak bendrovių teisės prezumpcijos įgyvendinama per visuotinį akcininkų susirinkimą (Mikalonienė, 2015, p. 136) ir siaurąją prasmę gali būti aiškinama kaip teisė apimanti visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos, susirinkimo darbotvarkės papildymo siūlymo, sprendimų projektų pateikimo, dalyvavimo bei balsavimo teises (Mikalonienė, 2015, p. 137), t. y. teises išreiškiamas per akcininkų susirinkimą kaip institutą *per se*. Tačiau svarbu pažymėti, kad ne visos išvardytos teisės yra aktualios, kalbant apie pačio akcininkų susirinkimo vykimą, t. y. jeigu balsuojama yra išankstiniu balsavimu, akcininko balsavimo teisė nėra pažeidžiama net jei pats susirinkimas neįvyksta įprastine tvarka (gyvai arba nuotoliniu būdu), o tik yra surašomi akcininkų išankstinio balsavimo biuleteniais rezultatai. Kadangi šiame straipsnyje toliau nagrinėsime kokios teisės yra gerbiamos arba pažeidžiamos nuotolinio akcininkų susirinkimo metu, svarbu yra išskirti teises, susijusias su visuotinio akcininkų susirinkimo vykimu turiniu: teisę dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, balsuoti visuotinio akcininkų susirinkimo metu, teises, susijusias su susirinkimo darbotvarke.

1.1. Teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime

Viena pagrindinių neturtinių akcininkų teisių, kurią svarbu apžvelgti šiame darbe yra akcininkų teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, reglamentuojama LR akcinių bendrovių įstatymo 16 straipsnyje (toliau – **ABĮ**) (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad aiškinant įstatyme vartojamą žodį „dalyvauja“ lingvistinė prasme, reikėtų suprasti, kad dalyvauti reiškia „veikti drauge su kitais“. ABĮ prasme žodis „dalyvauti“ akcininkų susirinkime reiškia balsuoti, priimti sprendimus drauge su kitais akcininkais. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96/2006). Atitinkami sprendimai priimami svarbiausiais juridinio asmens statuso ir veiklos klausimais, pavyzdžiui, dėl bendrovės įstatų ar buveinės keitimo, metinių finansinių ataskaitų tvirtinimo bei kitų klausimų, nurodytų ABĮ 20 straipsnyje (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 641914). Svarbu paminėti, kad, remiantis ABĮ 21 straipsniu, visuotiniame akcininkų susirinkime turi teisę dalyvauti ir balsuoti asmenys, visuotinio akcininkų susirinkimo dieną esantys (akcinėje bendrovėje – susirinkimo apskaitos dienos pabaigoje buvę) bendrovės akcininkais, asmeniškai, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, arba jų įgalioti asmenys, arba asmenys, su kuriais sudaryta balsavimo teisės perdavimo sutartis (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914).

Visgi svarbu nepamiršti ir pareigos informuoti apie vyksiantį visuotinį akcininkų susirinkimą, kuri neatsiejama nuo teisės jame dalyvauti bei balsuoti. ABĮ reglamentuojama, jog atitinkamas pranešimas apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą turi būti viešai paskelbtas įstatuose nurodytame šaltinyje arba įteiktas kiekvienam akcininkui pasirašytinai ar išsiųstas registruotu laišku ne vėliau kaip likus 21 dienai iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Svarbu paminėti, kad valdymo organui neinformavus kiekvieno akcininko apie vyksiantį susirinkimą ir taip pažeidus teisę dalyvauti gali lemti visuotinio akcininkų susirinkimo pripažinimą negaliojančiu. Visgi sprendžiant dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo galiojimo atsižvelgiama ne tik į konkretaus akcininko, bet ir į bendrovės interesą, tik esminiai procedūriniai pažeidimai yra pagrindas pripažinti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus negaliojančiais, jei nedalyvavusio visuotiniame akcininkų susirinkime akcininko balsai negali daryti lemiamos įtakos balsavimo rezultatams. Tokiems esminiams procedūriniais pažeidimams priskirtini akcininkų dalyvavimo susirinkime kvorumo ir sprendimų priėmimo nustatyta balsų dauguma bei atitinkamos klasės akcijomis reikalavimų pažeidimai (Vilniaus apygardos teismo 2021 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1173-567/2021)

1.2. Teisė balsuoti visuotinio akcininkų susirinkimo metu

Teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime – pagrindinė sudedamoji akcininko teisės dalyvauti valdant bendrovę dalis, suteikianti galimybę akcininkui tiesiogiai dalyvauti bendrovės valdyme (Mikalonienė, 2015, p. 136) Balsavimo teisę visuotiniuose akcininkų susirinkimuose suteikia tik visiškai apmokėtos akcijos (ABĮ 17 straipsnio 1 dalis). Galimi du jos įgyvendinimo būdai: a) akcininkas balsuoja visuotiniame akcininkų susirinkime gyvai, b) akcininkas balsuoja iš anksto raštu, užpildydamas bendrąjį balsavimo biuletenį.

Pirmuoju atveju, akcininkas visuotinio akcininkų susirinkimo metu už darbotvarkėje siūlomus projektus gali balsuoti pats arba per įgaliotą atstovą, realizuojant Civilinio kodekso 2.89 straipsnyje numatytą galimybę akcininkui perleisti savo balsavimo teisę, sudarant balsavimo perleidimo sutartį (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (2000). *Valsybės žinios*, 74-2262). Balsavimo perleidimo sutartis įsigalioja tik tuomet, kai bendrovei yra atskleidžiami pagrindiniai su perleidimu susiję duomenys: balsų skaičius, perleidimo terminas, kuris negali būti ilgesnis nei 10 metų, balsavimo teisės turėjimo pagrindas, informacija apie patį juridinio asmens dalyvį, perleidžiantį balsavimo teisę, ir asmenį, įgaunantį balsavimo teisę. Balsavimo perleidimo sutartimi gali būti perleidžiamos ir kitos neturtinės akcininko teisės.

Antruoju atveju, akcininkas gali balsuoti, nedalyvaudamas visuotiniame akcininkų susirinkime, o užpildydamas balsavimo biuletenį. Balsavimo biuletenis yra sudaromas iš darbotvarkės projektų, prie kurių akcininkas turi pasirinkti, ar balsuoja „už“ ar „prieš“. Balsavimo biuletenis turi būti užpildomas ir išsiunčiamas bendrovei pranešime apie visuotinį akcininkų susirinkimą numatytu adresu arba, jei adresas nenumatytas – bendrovės buveinės adresu, 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo.

Teisė balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose gali būti uždrausta ar apribota ABĮ ir kitų įstatymų nustatytais atvejais, taip pat kai ginčijama nuosavybės teisė į akciją (ABĮ 16 straipsnio 3 dalis). Pavyzdžiui, ABĮ 17 straipsnio 4 dalis nustato, kad akcininkas, išskyrus atvejį, kai jis yra įsigijęs visas bendrovės akcijas, neturi teisės balsuoti priimant sprendimą dėl pirmumo teisės įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų ar konvertuojamųjų obligacijų atšaukimo, jei teisė įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų ar konvertuojamųjų obligacijų suteikiama jam, jo artimajam giminaičiui, akcininko sutuoktiniui ar sugyventiniui, sutuoktinio artimajam giminaičiui, taip pat akcininką patronuojančiai bendrovei ar akcininko dukterinei bendrovei, kai akcininkas – juridinis asmuo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl akcininko teisių įgyvendinimo ir jų gynimo būdų apžvalga (2019), Teismų praktika 50).

1.3. Teisės, susijusios su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarke

Visų pirma, apžvelgsime teisę, susijusią su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės pildymu. ABĮ 16 straipsnyje esantis neturtinių akcininkų teisių sąrašas neapima teisės siūlyti papildyti visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę. Ši teisė yra reglamentuojama ABĮ 25 straipsnyje, kuriame numatoma, jog ji gali būti įgyvendinama tik akcininkų, kuriems priklauso ne mažiau kaip 1/20 visų balsų bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime (nebent bendrovės įstatuose nusimatomas mažesnis skaičius) (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Akcininkas naujus pasiūlymus dėl darbotvarkės (naujų darbotvarkės klausimų įtraukimą) gali teikti bendrovei likus ne mažiau nei 14 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo arba susirinkimo metu. Ši teisė svarbi tuo, kad akcininkai gali tiesiogiai dalyvauti bendrovės valdyme ne tik balsavimu, t. y. pritarimu / nepritarimu kitų akcininkų pasiūlymams, bet ir siūlyti savo idėjas dėl bendrovės veiklos pagerinimo. Tokiu būdu akcininkas gali daryti įtaką finansinei naudai, kurią atneša nuosavybės teise priklausančios akcijos.

Taip pat akcininkams yra suteikiama teisė siūlyti naujus sprendimų projektus į darbotvarkę įtrauktais klausimais. Pavyzdžiui, į visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę yra įtrauktas sprendimas dėl valdybos narių skaičiaus didinimo iki 4 narių, o akcininkas gali siūlyti pakeisti šį skaičių iki 5 narių. Tokiu būdu yra keičiamas ne visas darbotvarkės klausimas iš esmės, bet tik jo dalis. Taip pat tokia pačia tvarka gali būti siūlomi papildomi kandidatai į bendrovės organų narius, auditoriai ar audito įmonės. Tokia teisė bendrovės akcininkai gali įgyvendinti bet kuriuo metu iki visuotinio akcininkų susirinkimo ir pačio susirinkimo metu.

Be to, svarbu išskirti dar vieną akcininko teisę, reglamentuojamą ABĮ 16¹ straipsnyje, t.y. akcininko teisę iš anksto pateikti bendrovei klausimų, susijusių su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės klausimais. Bendrovė turi atsakyti arba raštu nurodyti atsisakymo pateikti atsakymą priežastis iki visuotinio akcininkų susirinkimo, jeigu klausimai bendrovėje buvo gauti ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki visuotinio akcininkų susirinkimo (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Ši teisė suteikia galimybę, net ir tiesiogiai nedalyvaujant susirinkime, susipažinti su svarbiais klausimais, kurie bus sprendžiami susirinkimo metu. Visgi svarbu paminėti, kad bendrovė gali atsisakyti pateikti atsakymus į akcininko klausimus, jeigu jie susiję su bendrovės komercine (gamybine) paslaptimi, konfidencialia informacija, ir turi apie tai informuoti akcininką, arba jeigu negalima nustatyti klausimą pateikusių akcininko tapatybės (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914).

1.4. Visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo pareigos neįvykdymo teisiniai padariniai

Aptarus pagrindines šiam straipsniui reikšmingas kiekvieno akcininko teises, svarbu atskleisti, kokie kyla teisiniai padariniai neįgyvendinus akcijų turėtojo teisės dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime.

ABĮ nustato kokiais atvejais bei kokiais terminais turi būti šaukiami visuotiniai akcininkų susirinkimai. Remiantis minėtu įstatymu, visuotiniai akcininkų susirinkimai gali būti eiliniai, neeiliniai. Eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo finansinių metų pabaigos, o neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi būti sušauktas ABĮ reglamentuojamais atvejais. Įstatyme numatomas nebaigtinis sąrašas, taigi bendrovių įstatuose leidžiama įtvirtinti ir kitus atvejus, kuomet gali būti šaukiami tokie „neplanuoti“ susirinkimai.

ABĮ 21 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad susirinkimo iniciatyvos teisę turi šie bendrovės organai: stebėtojų taryba, valdyba arba bendrovės vadovas bei akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, jeigu įstatai nenumato mažesnio balsų skaičiaus. Visgi 2020 metų kovo 14 dieną Vyriausybei nutarimu paskelbus karantiną šalyje (Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“. TAR, 5466) dalis susirinkimų nebuvo sušaukti, kadangi Vyriausybė karantino metu uždraudė atvirose ir uždaroje erdvėse organizuojamus renginius bei susibūrimus. Nepaisant to, remiantis teismų išaiškinimu, įmonės vadovo pareiga sušaukti eilinį visuotinį akcininkų susirinkimą yra besąlyginė (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N62-2470/2010) bei valdymo organas neatleidžiamas nuo šios pareigos net esant precedento neturinčiai situacijai (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AN2-407-908/2020). Svarbu paminėti, kad šios pareigos nevykdymas gali užtraukti vadovui administracinę atsakomybę (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216). Ši atsakomybė dažniausiai kyla, kai akcininkas, kuris mano, jog aukščiau šiame straipsnyje analizuotos neturtinės teisės yra pažeistos, inicijuoja ginčą teisme pasinaudodamas teise į gynybą, prašydamas atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų ABĮ kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216). Nors ir ABĮ 23 straipsnyje yra reglamentuojama, jog akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų (jeigu įstatai nenumato mažesnio balsų skaičiaus), turi visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisę, visgi akcininkui nepasinaudojus visuotinio akcininkų susirinkimo iniciatyvos teise, tai nelemia vadovo administracinės atsakomybės pagal ANK 119 straipsnio 1 dalį pašalinimo (Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 13 d.

nutartis administracinėje byloje Nr. AN2-202-932/2021). Taigi šiuo pagrindu galime įžvelgti dar vieną teisinį padarinį, kylantį iš analizuojamos pareigos nevykdymo.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad visuotinis akcininkų susirinkimas yra itin reikšmingas bendrovės valdymui ir kiekvienas akcininkas turi galimybę ginti savo teises, jeigu nėra užtikrinamas tinkamas jų įgyvendinimas.

2. Nuotolinio akcininkų susirinkimo rengimo ypatumai

2.1. Organizaciniai veiksmai iki visuotinio akcininkų susirinkimo

Aptarus pagrindines kiekvieno bendrovės akcininko teises, kurios turi būti užtikrinamos visuotinio akcininkų susirinkimo metu, svarbu apžvelgti, kaip visgi nuotolinis susirinkimas galėtų būti organizuojamas, tad, pirmiausia, žemiau bus aptariami veiksmai atliekami iki visuotinio akcininkų susirinkimo pradžios.

Visų pirma, įstatyme apibrėžiama bendrovės vadovo pareiga kiekvienam akcininkui pateikti informacinį pranešimą, kuriame būtų informuojama apie ketinimą šaukti susirinkimą. Šiame dokumente reikalinga nurodyti kaip bus organizuojamas susirinkimas nuotoliniu būdu, t. y. informuoti jog akcininkų susirinkimas vyks nuotoliu, jog akcininkai turi pateikti bendrovei elektroninį pašta, kuriuo būtų galima operatyviai keistis informacija bei kuriuo būtų galima identifikuoti akcininką, jog akcininkai turi pasirengti įrangą, kurios pagalba būtų galima dalyvauti akcininkų susirinkime nuotoliniu būdu, pavyzdžiui, kvalifikuoto elektroninio parašo sertifikata, kompiuterinę įrangą ar telefoną, interneto ryšio prieigą ar iš anksto įspėti bendrovę apie tokios įrangos poreikį (Miliauskas, 2020) Taip pat atitinkamame pranešime turi būti nurodyta kita įprastai pateikiama informacija pvz., darbotvarkė, susirinkimo iniciatoriai bei kiti dokumentai, įtvirtinti ABĮ 26 straipsnyje (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914).

Antra, bendrovė iki organizuojamo susirinkimo pradžios turi parengti vaizdo pokalbių virtualų kambarį, naudodama tokį funkcionalumą suteikiančią taikomąją programą, pavyzdžiui, Microsoft Teams, Whereby, Jitsi Meet, Google Hangouts, ar Skype. Šiuo atveju teisininkai rekomenduoja pasirinkti programą, leidžiančią akcininkams prisijungti prie pokalbio apsiribojus nuorodos į internetinį puslapį paspaudimu tam, kad susirinkimo dalyviai galėtų prisijungti be jokių papildomų veiksmų. Be to, kiekvienam akcininkui turėtų būti suteikiama galimybė prieš virtualų susirinkimą turėti papildomo laiko patikrinti internetinės svetainės suderinamumą, t. y. operacinę sistemą, žiniatinklio naršyklę ar interneto ryšio stiprumą, kad tokiu būdu būtų galima išvengti ryšio problemų (Douglas *et al.*, 2021) Taip pat šiuo atveju siūloma pasirinkti programą, leidžiančią atlikti vaizdo ir garso įrašus bei dalintis ekrano vaizdu (Miliauskas, 2020). Pasirinkus vadovautis šiomis rekomendacijomis, virtualus susirinkimo metu tinkamai nustatoma akcininkų tapatybė, balsavimas galimas

naudojantis susirinkimo metu naudojamos programos funkcijomis, t. y. nuotolinis akcininkų susirinkimas tokiu atveju vyksta kur kas sklandžiau.

2.2. Nuotolinio visuotinio akcininkų susirinkimo eiga

ABĮ 21 straipsnyje numatyta, kad bendrovė gali sudaryti galimybę akcininkams visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvauti ir balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Prisijungus prie virtualaus visuotinio akcininkų susirinkimo, jo eiga yra tokia pati kaip ir susirinkimo vyksančio akcininkams susirinkus gyvai, t. y. susirinkimo metu išrenkamas pirmininkas bei sekretorius, balsuojama dėl darbotvarkės klausimų. Skirtumas tas, kad rengiant susirinkimą su elektroninių ryšių priemonių pagalba, turi būti užtikrinama, jog kiekvienas iš susirinkime dalyvaujančių akcininkų turėtų tam tikrą reikiamą įrangą bei internetu valdomą programą, kurios pagalba galėtų tinkamai dalyvauti ir balsuoti. Dėl šios priežasties reikia apžvelgti patį virtualų procesą.

Analizuojant balsavimo proceso ypatumus, atitinkamas balsų išreiškimas gali vykti įprastu būdu, t. y. pirmininkui ir sekretoriui užpildant balsų pasiskirstymą visuotinio akcininkų susirinkimo protokole, kai akcininkai atiduoda savo balsus žodžiu vaizdo konferencijos metu. Taip pat tapatybė gali būti nustatoma pasitelkiant kitus el. ryšių priemonių būdus. Pavyzdžiui, bendrovės, nustatydamos tapatybę, gali siųsti akcininkų nurodytu elektroniniu paštu unikalią nuorodą, kurią paspaudęs akcininkas galėtų atiduoti savo balsą, o bendrovė aiškiai matytų balsą atidavusio asmens tapatybę, kuri būtų susieta su siūsta nuoroda. Naudojantis specialiomis vaizdo pokalbių kambarių programomis, gali būti naudojamas balsavimo būdas „pakeliant ranką“, t. y. pirmininkas nuotolinio susirinkimo metu vaizdo pokalbių kambaryje balsu perskaito darbotvarkės klausimo projektą ir tuomet yra balsuojama „už“ paspaudžiant ant programos funkcijos „pakelti ranką“ ir po to atitinkamai „prie“. Nors įstatyme tokia galimybė tiesiogiai nereglamentuota, praktika rodo, kad akcininkai taip pat gali pasirinkti trečią balsavimo opciją „susilaikyti“. Susilaikiusių akcininkų balsų skaičius į atitinkamo klausimo kvorumą neįtraukiamas. Balsuojant tokiu būdu svarbu, kad kiekvieno akcininko tapatybė būtų nustatyta akcininkams jungiantis iš savų paskyrų ir programoje matytųsi balsą atiduodančio asmens vardas ir pavardė. Be to, bendrovės vadovas turi galimybę pasirinkti elektroninę balsavimo formą, jeigu tai leidžia daryti įstatai. Elektroniniam balsavimui turėtų būti pasirinkta platforma, kuri leistų tinkamai nustatyti asmens tapatybę (Užkuras 2020). Visgi jeigu įmonės įstatuose nėra numatyta galimybė organizuoti visuotinį akcininkų susirinkimą elektroninių ryšių priemonėmis, ar bendrovė neturi galimybės sudaryti atitinkamų sąlygų tinkamai organizuoti susirinkimą nuotoliniu būdu, tuomet tam, susirinkimas būtų organizuojamas nesukeliant prieštaravimo bendrovės steigimo dokumentui, vienin-

telė alternatyva šioje situacijoje yra išankstinis balsavimas raštu užpildant bendrąjį balsavimo biuletenį. Remiantis ABĮ 21 straipsniu, užpildytas bendrasis balsavimo biuletenis bendrovei gali būti perduotas elektroninių ryšių priemonėmis, jeigu užtikrinamas perduodamos informacijos saugumas ir galima nustatyti akcininko tapatybę (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914), tad esant karantino ribojimams būtų užtikrinama tiek sveikata, tiek šiame straipsnyje analizuojamos akcininko teisės.

3. Nuotolinio visuotinio akcinių susirinkimo problematika akcinių teisių užtikrinimo aspektu

Šiame straipsnyje svarbu aptarti, kokia vis dėlto praktika vyravo organizuojant visuotinius akcinių susirinkimus 2020 ir 2021 metais Vyriausybei paskelbus karantiną ir ribojant asmenų susibūrimus dėl pandemės situacijos. Bendrovės vadovas, organizuodamas visuotinį akcinių susirinkimą, turėjo rinktis tarp nuotolinio akcinių susirinkimo organizavimo ir susirinkimo organizavimo, balsuojant iš anksto raštu balsavimo biuleteniais.

Atlikus empirinį tyrimą ir išnagrinėjus, kokiais būdais buvo organizuojami visuotiniai akcinių susirinkimai galėtume išskirti šiuos: a) susirinkimas neorganizuojamas nei gyvai, nei el. ryšių priemonėmis, bet vykdomas balsuojant iš anksto raštu balsavimo biuleteniais, b) visuotinis akcinių susirinkimas organizuojamas el. ryšių priemonėmis, c) visuotinis akcinių susirinkimas organizuojamas gyvai, t. y. nesilaikant Vyriausybės priimtų rekomendacijų nesiburti. Analizuojant VĮ Registrų centro informacinius leidinius, rezultatai parodė, kad 2020 metais susirinkimus gyvai organizavo 72% visų tirtų akcinių ir uždarytų akcinių bendrovių, 23% organizavo susirinkimus, tik balsuojant iš anksto raštu balsavimo biuleteniais ir 5% nuotoliniu būdu. 2021 metais galime matyti pasikeitimą, kadangi gyvai organizuojama buvo tik 65% visų šiais metais vykusių susirinkimų, susirinkimą, tik balsuojant balsavimo biuleteniais, pasirinko 29% bendrovių, o nuotoliniu būdu susirinkimą organizavo 6% bendrovių. Visgi svarbu paminėti, kad šie duomenys yra išimtinai pagrįsti tik VĮ Registrų centro gaunama informacija ir svarbu atkreipti dėmesį, kad ne visos bendrovės teikia informaciją apie organizuojamus akcinių susirinkimus (kai kurios bendrovės turi vienintelį akcininką, taip pat gali būti nusimatuota įstatuose, jog pranešimas apie visuotinį akcinių susirinkimą skelbiamas kitokiame informaciniame šaltinyje). Nasdaq duomenimis, 2020 – 2021 laikotarpyje 29 Lietuvoje registruotos akcinės bendrovės pateikė 183 pranešimus apie šaukiamus visuotinius akcinių susirinkimus. Nei viena akcinė bendrovė nesudarė galimybės dalyvauti bei balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis.

Lyginant 2020 m. ir 2021 m. atlikto tyrimo statistiką galime matyti tendenciją, jog 2020 metais Bendrovių vadovai dažniausiai rinkosi visuotinio akcinių susirinkimo

organizavimą balsuojant iš anksto balsavimo biuleteniais ir nerengiant pačio susirinkimo, t. y. nesirenkant į susirinkimą gyvai ar el. ryšių priemonėmis. Tik nedaugelis bendrovių organizavo visuotinius akcininkų susirinkimus nuotoliniu būdu, nepaisant to, jog analizuojant tarptautiniu mastu, pavyzdžiui 2021 m. el. ryšių priemonėmis buvo suorganizuota žymiai daugiau visuotinių akcininkų susirinkimų nei 2020 metais. Taip pat galime matyti, jog patys pranešimai dėl akcininkų susirinkimų, rengiamų el. ryšių priemonėmis buvo išsamesni nei 2020 metais. Pavyzdžiui, atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad Europoje ir Centrinėje Azijoje buvo organizuota 83.3% virtualių susirinkimų (Varun *et. al.* 2021). 2020 m. kovo 26 d. pranešime apie nuotolinį visuotinį akcininkų susirinkimą informuojama taip: „Atsižvelgiant į dėl Covid viruso plitimo užkardymo skelbiamą karantiną, susirinkimas vyks nuotoliniu būdu – akcininkai gali dalyvauti ir balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis, kuriomis galima identifikuoti dalyvaujantį asmenį“ (VĮ Registrų centras. Informacinis leidinys 2020-092). Pats pranešimas yra neišsamus ir neaiškus, neinformuojama kokia tvarka vyks susirinkimas, kaip bus nustatoma akcininko tapatybė. 2021 m. pranešimuose suteikiama platesnė informacija apie susirinkimus. Daugumoje pranešimų numatoma, kokiomis el. platformos bus organizuojamas susirinkimas (pvz.: „Zoom“, „MTeams“ ir kt.), kokiu būdu nustatoma akcininkų tapatybė bei nurodoma kaip prisijungti prie vykstančio susirinkimo. Pavyzdžiui, 2021 m. balandžio 1 d. pranešime apie nuotolinį visuotinį akcininkų susirinkimą informuojama taip: „Akcininkams sudaroma galimybė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime elektroninių ryšių priemonėmis naudojant „Zoom“ programą. Dalyvavimui susirinkime ir balsavimui reikalingas interneto ryšys, vaizdo kamera, mikrofonas. Susirinkime dalyvaujančių asmenų tapatybė bus identifikuojama prieš susirinkimą el. paštu bei „Zoom“ programoje“ (VĮ Registrų centras. Informacinis leidinys 2021-091). Taigi galime teigti, kad nuotolinis akcininkų susirinkimo organizavimo būdas per 2020 ir 2021 metus patobulėjo ir galimai bus toliau naudojamas ir ateityje. Tai rodo 2021 m. gruodžio 17 dieną priimtas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 301, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 46¹ straipsniu įstatymo projektas. Jame numatyta, kad bendrovė privalo sudaryti galimybę akcininkams dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis, kai to pareikalauja akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, jeigu įstatai nenumato mažesnio balsų skaičiaus. Jeigu visi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia balsavimo teisę, sutinka, bendrovės įstatuose gali būti numatyta, kad visuotiniame akcininkų susirinkime akcininkai dalyvauja ir balsuoja išimtinai tik elektroninių ryšių priemonėmis. Tai rodo įstatymų leidėjo siekį atsižvelgti į dabartinę situaciją, socialinę aplinką, kuri diktuoja siekį įtvirtinti tam tikrus pokyčius teisiniame reguliavime.

Svarbu pastebėti, jog akcininkams, turintiems 1/10 (arba akcininkų grupei, turinčiam tokį balsų kiekį) visų balsų akcininkų visuotiniame susirinkime, pasinau-

dojus įstatymo pakeitimo projekte numatyta galimybė reikalauti visuotinę akcininkų susirinkimą organizuoti elektroninių ryšių priemonėmis, susirinkimas turėtų būti organizuojamas šiuo būdu. Tačiau tuomet iškyla klausimas dėl akcininkų teisės dalyvauti susirinkime gyvai. Ši įstatymo projekte numatyta teisė turėtų būti aiškinama lingvistiškai – visuotinis akcininkų susirinkimas organizuojamas hibridiniu būdu, t. y. akcininkams, kurie susirinkime nori dalyvauti el. ryšių priemonėmis, ši galimybė sudaroma, visi kiti akcininkai gali susirinkime dalyvauti gyvai. Jeigu visi akcininkai sutinka dalyvauti susirinkime el. ryšių priemonėmis, susirinkimas organizuojamas nuotoliniu būdu.

Aptarus aukščiau minėtą praktiką, toliau straipsnyje svarbu aptarti, ar organizuojant nuotolinį akcininkų susirinkimą yra gerbiamos akcininkų teisės, realizuojamos visuotiniu akcininkų susirinkimu.

3.1. Problema dėl biuletenių (nedalyvauja asmenys susirinkime)

Atsižvelgiant į pandemijos situaciją bei Vyriausybės nutarimus ribojančius galimybę organizuoti visuotinę akcininkų susirinkimą gyvai, dauguma bendrovių (ypač 2020 metais) šiomis aplinkybėmis rinkosi tinkamą alternatyvą, jau minėta šiame straipsnyje analizuojant nuotolinio susirinkimo procesą – išankstinį balsavimą užpildant bendruosius balsavimo biuletenius. Visgi šiuo atveju galima išžvelgti tam tikrą tokio balsavimo problematiką.

Akcininkas, pasirinkęs šią balso išraiškos alternatyvą, neturi galimybės įgyvendinti teisės tiesiogiai dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, t. y. susirinkimo metu kalbėti bei klausti visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės klausimais, nors ši teisė, remiantis ABĮ 21 straipsniu, suteikiama kiekvienam bendrovės akcininkui susirinkimo metu. Akcininkas atitinkamame susirinkime tiesiogiai nedalyvauja, nepaisant to, jog akcininkai laikomi dalyvaujančiais visuotiniame akcininkų susirinkime ir jų balsai įskaitomi į susirinkimo kvorumą bei balsavimo rezultatus (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Jeigu akcininkas pasinaudoja savo teise balsuoti raštu, jis, susipažinęs su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarke bei sprendimų projektais, užpildo ir pateikia bendrovei bendrąjį balsavimo biuletinį, t. y. jame jis praneša visuotiniam akcininkų susirinkimui savo valią „už“ ar „prieš“ atskirai dėl kiekvieno sprendimo (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Šiuo atveju kyla problema, kad bendrovės akcininkas neturi galimybės stebėti, aktyviai dalyvauti susirinkimo metu bei galiausiai priimti sprendimą ar balsuoti „už“, „prieš“ svarstant tam tikrą susirinkimo darbotvarkėje numatytą klausimą. Pasirinkdamas aukščiau minėtą alternatyvą, jis gali tik išreikšti balsą raštu. Taip pat svarbu paminėti, jog balsuojant iš anksto raštu balsavimo biuleteniais, akcininkai neturi galimybės norimu klausimu „susilaikyti“, kadangi įstatyme yra numatyta, jog akcininkai biuleteniuose atitinkamai

pažymi „už“ arba „prieš“ (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914). Tokia problema galėtų būti sprendžiama akcininkams nepasirenkant nei „už“, nei „prieš“, tokiu atveju galima būti traktuoti, jog akcininkas „susilaiko“ nepažymėtu klausimu.

Nepaisant to, jog užpildžius bendrąjį balsavimo biuletenį, siekiant iš anksto prieš visuotinį akcininkų susirinkimą išreikšti balsą, ir visgi tokiu būdu netenkant galimybės aktyviai dalyvauti susirinkimo metu, akcininkas turi ABĮ 16 straipsnyje reglamentuojamą teisę iš anksto pateikti bendrovei klausimų, susijusių su visuotinių akcininkų susirinkimų darbotvarkės klausimais. Šiuo atveju akcininkas, nors ir tiesiogiai nedalyvauja susirinkime, tačiau nepraranda galimybės sužinoti atsakymus į dominančius klausimus dėl svarstytinų projektų.

Be to, remiantis teismų išaiškinimu, balsavimas raštu, užpildant bendruosius balsavimo biuletenius, nėra visuotinio akcininkų susirinkimo forma, o tik balsavimo susirinkime susibūrimo formos alternatyva, kuri priklauso nuo akcininko pasirinkimo (ABĮ 21 straipsnio 3 dalis ir 30 straipsnio 1 dalis), tačiau atsižvelgiant į tai, kad tam tikrų bendrovių eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turėjo įvykti iki tam tikros nustatytos datos galiojant karantino režimui, draudžiančiam bet kokius susibūrimus, nesant realios galimybės organizuoti susirinkimą nuotoliniu būdu elektroninių ryšių priemonėmis, vienintelė likusi ABĮ nustatyta galimybė organizuoti susirinkimą nustatytais terminais buvo akcininkams balsuojant raštu (Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-829-232/2021). Iš atlikto empirinio tyrimo analizuojant 2020 m. ir 2021 m. situaciją dėl visuotinio akcininkų susirinkimo rengimo formų, galime matyti, jog dauguma bendrovių rinkosi būtent šią balsavimo alternatyvą. Visgi galima išžvelgti problematiką, kai akcininkas neužpildo atitinkamo biuletenio, o pats susirinkimas tiesiogiai nėra organizuojamas. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, šiuo atveju svarbiausia tinkamas akcininko informavimas apie susirinkimą. Vertinant, ar nebuvo pažeista visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarka, privalo atsižvelgti į bendrovės įstatuose nustatytos pranešimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarkos įgyvendinimo racionalumą, į susiklosčiusią bendrovėje tokio pranešimo praktiką, akcininko, kuriam nebuvo pranešta apie susirinkimą, turimų akcijų skaičių ir tokio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, jeigu jis būtų dalyvavęs susirinkime, į bendrovės valdybos, atsakingos už tinkamą visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimą, veiksmus bei kitas bylai reikšmingas aplinkybes. Jeigu akcininkas nesutiko balsuoti iš anksto raštu, tačiau jo balsas sprendimo priėmimui įtakos neturėtų bei kvorumo reikalavimas yra išpildytas, tuo atveju pažeidimo teismai neįžvelgia (Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-273-898/2020).

Apibendrinant, balsavimas iš anksto raštu užpildant balsavimo biuletenius kaip teisinis institutas nepažeidžia akcininkų teisių. Tačiau bendrovėms pasirinkus neor-

ganizuoti visuotinio akcininkų susirinkimo nei gyvai, nei elektroninių ryšių priemonėmis, akcininkų teisės, kurios turi būti įgyvendinamos visuotinio akcininkų susirinkimo metu nėra visapusiškai gerbiamos.

3.2. Akcininko tapatybės nustatymo problematika

Įprastai visuotinio akcininkų susirinkimas iki pandemijos pradžios buvo organizuojamas gyvai, akcininkams susirinkus iš anksto jiems praneštoje vietoje bei nustatytu laiku. Visgi, kaip minėta anksčiau, teko perkelti tokius susirinkimus į nuotolinę erdvę siekiant, jog jie visgi būtų suorganizuoti bei akcininkų teisės nebūtų pažeistos neorganizuojant atitinkamo susirinkimo. Tačiau šiuo atveju kyla problema, kaip nustatyti, kad atitinkamas bendrovės akcininkas tikrai dalyvauja susirinkime, t. y. tinkamai atpažinti asmenį.

Šiuo atveju kyla diskusijų, kaip vyksta akcininkų tapatybės nustatymas susirinkimo metu. Svarbu paminėti, kad ABĮ nereglamentuojama kaip šis procesas turėtų vykti. Įstatymas tik numato išimtį, kad reikalavimas pateikti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą akcininkams nėra taikomas (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 641914). Dėl šios priežasties galima teigti, jog pats įstatymas praplečia priemonių sąrašą, kuriomis valdymo organas gali pasinaudoti organizuodamas susirinkimą elektroninių ryšių priemonėmis. Pavyzdžiui, bendrovės, nustatydamos tapatybę, gali siųsti akcininkų nurodytu elektroniniu paštu unikalią nuorodą, kurią paspaudęs akcininkas galėtų atiduoti savo balsą, o bendrovė aiškiai matytų balsą atidavusio asmens tapatybę, kuri būtų susieta su siūsta nuoroda. Vaizdo konferencijos atveju, akcininkų jungimasis iš savo paskyrų, kurios bendrovėje jau būtų žinomos, pavyzdžiui, „Skype“ ar „Microsoft Teams“ paskyra, galėtų būti laikomas kaip tinkamas patvirtinimas tapatybei nustatyti (Užkuras 2020). Be to, esant valdymo organo abejonėms dėl akcininko ar jo įgalioto asmens tapatybės, bendrovės vadovas gali naudoti papildomas priemones šių asmenų tapatybei nustatyti, pavyzdžiui, galėtų nurodyti visuotinio susirinkimo dokumentus, t.y. susirinkimo protokolą ar dalyvių registravimo sąrašą pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu (Miliauskas, 2020). Tokiu parašu laikomas paž angusis elektroninis parašas, sukurtas naudojant kvalifikuotą elektroninio parašo kūrimo įtaisą ir patvirtintas kvalifikuotu elektroninio parašo sertifikatu (Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo už tikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB). Visgi svarbu paminėti šiame straipsnyje aukščiau aptartą ABĮ įstatymo projektą, kuriame numatoma, kad valdyba (jei valdyba nesudaroma – bendrovės vadovas) tvirtina dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsavimo jame elektroninių ryšių priemonėmis tvarką, įskaitant akcininkų tapatybės nustatymo tvarką bei reikalavimus perduodamos informacijos saugumui už tikrinti. Be to,

jeigu akcinė bendrovė savo akcininkams sudaro galimybę visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvauti ir balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis, tai visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvaujančio ir balsuojančio asmens tapatybę turi būti nustatyta prieš kiekvieną svarstomą klausimą. Reikalavimas nustatyti asmens tapatybę prieš kiekvieną klausimą netaikomas, jei akcininkų tapatybę nustatoma prieš visuotinę akcininkų susirinkimą ir akcininkai visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvauja ir balsuoja elektroninių ryšių priemonėmis, leidžiančiomis tiesioginį vaizdo perdavimą, taip pat kai balsuojama raštu, už pildant bendrąjį balsavimo biuletenį ir balsavimo nurodymai pateikiami per sąskaitų tvarkytojus ir Centrinę vertybinių popierių depozitoriumą, vadovaujantis Finansinių priemonių rinkų įstatymu.“ (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 301, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 46¹ straipsniu įstatymo projektas, (2021)). Priėmus šiuos pakeitimus būtų sureguliuoti tapatybės nustatymo klausimai.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad šiuo atveju akcininko teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime bei išreikšti savo balsą jo metu nebūtų pažeista, kadangi jo tapatybę galima nustatyti aukščiau šiame straipsnyje minėtais būdais.

3.3. Problematika susijusi su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarke

Galiausiai galima įžvelgti dar vieną problemą, kuri kyla bendrovei visgi neorganizuojant susirinkimo gyvai arba nuotoliniu būdu, t. y. akcininkams balsuojant iš anksto balsavimo biuleteniais. Šiuo atveju reikia atskleisti problematiką, susijusią su susirinkimo darbotvarkės pildymu bei akcininko teisės išreiškimu jos kontekste.

ABĮ 25 straipsnio 3 ir 4 dalis reglamentuoja akcininko teisę siūlyti naujus sprendimų projektus į susirinkimo darbotvarkę įtrauktais klausimais, papildomus kandidatus į bendrovės organų narius, auditorių ar audito įmonę bei siūlyti naujus sprendimų projektus į darbotvarkę neįtrauktais klausimais. Skirtumas tarp 3 ir 4 minėto straipsnio dalių – šių skirtingos prigimties pasiūlymų pateikimo terminas: a) siūlyti naujus sprendimų projektus į darbotvarkę neįtrauktais klausimais akcininkas gali 14 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, t. y. gali siūlyti sprendimus iki ABĮ 30 straipsnyje bendrovės balsavimo biuletenių parengimo ir išsiuntimo nustatyto termino – ne vėliau kaip likus 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, to pareikalavusiems akcininkams registruotu laišku ar įteikti juos asmeniškai pasirašytinai, b) siūlyti naujus sprendimų projektus į susirinkimo darbotvarkę įtrauktais klausimais, papildomus kandidatus į bendrovės organų narius, auditorių ar audito įmonę – bet kuriuo metu iki susirinkimo arba pačio susirinkimo metu. Pagal ABĮ 27 straipsnio 9 dalį, visuotinis akcininkų susirinkimas neturi teisės priimti sprendimų darbotvarkėje nepaskelbtais klausimais, išskyrus atvejus, kai jame dalyvauja visi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos su-

teikia balsavimo teisę, ir nė vienas akcininkas nebalsavo raštu. Taigi naujų sprendimų projektų į darbotvarkę neįtrauktais klausimais siūlymo teisė nėra pažeidžiama. Tačiau problematika iškyla dėl naujų sprendimų siūlymo į darbotvarkę įtrauktais klausimais, kuriuos pagal ABĮ 25 str. 4 dalį akcininkai gali teikti iki pat susirinkimo ir susirinkimo metu. Kuomet pats visuotinis akcininkų susirinkimas nevyksta ir akcininkai balsuoja raštu, ši teisė negali būti įgyvendinama. Taigi bendrovei pasirinkus balsavimą iš anksto raštu balsavimo biuleteniais, karantino laikotarpiu ypač dažnai naudojamą susirinkimo formą – išankstinį balsavimą – ši akcininko teisė pažeidžiama.

Su ABĮ 25 str. 4 dalyje įvardytos teisės apribojimu galima susidurti ne tik rengiant visuotinį akcininkų susirinkimą gyvai arba nuotoliniu būdu, bet ir suteikiant akcininkams teisę balsuoti iš anksto raštu, užpildant balsavimo biuletenius. Tokiu atveju, akcininkai dalyvaujantys visuotiniame akcininkų susirinkime gyvai arba nuotoliniu būdu, neturi teisės teikti pasiūlymų dėl į darbotvarkę įtrauktų klausimų, jei yra asmenų, kurie balsuoja iš anksto raštu. Nors toks draudimas nėra tiesiogiai įtvirtintas įstatyme, jį galima aiškinti sistemiškai remiantis ABĮ 27 str. 5 dalimi, kuri numato, kad raštu iš anksto balsavę akcininkai laikomi dalyvaujančiais visuotiniame akcininkų susirinkime ir jų balsai įskaitomi į susirinkimo kvorumą bei balsavimo rezultatus, ir ABĮ 27 str. 9 dalimi, kalbančia apie tai, jog į darbotvarkę negali būti įtraukiami nauji klausimai visuotinio akcininkų susirinkimo metu, jeigu yra asmenų, balsuojančių iš anksto raštu balsavimo biuleteniais. Taip pat galima remtis sąžiningumo ir teisingumo principais, kadangi už sprendimus būtų balsuojama pažeidžiant kitų akcininkų teisę balsuoti.

Išvados

1. Visuotinio akcininkų susirinkimo metu turi būti užtikrinamos šios pagrindinės kiekvieno bendrovės akcininko teisės: teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, teisė balsuoti, teisės, susijusios su susirinkimo darbotvarkę. Šios teisės turi būti užtikrinamos nepaisant to ar susirinkimas organizuojamas gyvai, ar nuotoliniu būdu, naudojant įvairias technologines priemones. Taip pat svarbu pastebėti, jog galimas ir hibridinis visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimo modelis, kurio metu dalis akcininkų dalyvauja susirinkime gyvai, kita dalis nuotoliniu būdu. Tokiu atveju akcininkai turi galimybę pilnai įgyvendinti savo teises, net jei negali dalyvauti susirinkime gyvai.
2. Akcininko teisių nepaisymas nuotolinio akcininkų susirinkimo kontekste pasireiškia tuo, jog bendrovei pasirinkus išankstinį balsavimą raštu užpildant bendruosius balsavimo biuletenius, akcininkas neturi galimybės tiesiogiai susirinkime užduoti klausimus bei aktyviai dalyvauti jo metu. Taip pat kyla problematika, jog bendrovei pasirinkus šią visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimo formą, akcininkas neišreiškia savo balso, tačiau, remiantis analizuota 2020–2021 metų teismų praktika bei Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintu teisiniu regla-

mentavimu, visgi šiuo atveju neįžvelgiamas akcininko teisių pažeidimas, jeigu yra balsų kvorumas bei nėra pažeidžiamos kitos akcininkų teisės.

3. Jeigu visuotinis akcininkų susirinkimas organizuojamas iš anksto balsuojant raštu balsavimo biuleteniais ir akcininkas neturi galimybės pasirinkti, ar dalyvauti gyvai, ar balsuoti iš anksto – pažeidžiama akcininko teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime.
4. Jeigu visuotinis akcininkų susirinkimas organizuojamas nuotoliniu būdu arba gyvai, daliai ar visiems akcininkams balsuojant iš anksto raštu, akcininkai nebenturi galimybės raštu įgyvendinti teisės siūlyti naujų klausimų į darbotvarkę arba sprendimų į darbotvarkę įtrauktais klausimais, kuomet balsavimo biuleteniai akcininkams jau yra išsiųsti.

Šaltinių sąrašas

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 64-1914.
2. Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“. TAR, 5466.
3. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo už tikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB.
5. Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų įstatymas (2018). TAR, 7474
6. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, išgaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 74-2262.
7. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 30¹, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 46¹ straipsniu įstatymo projektas (2021).

Specialioji literatūra:

1. Mikalonienė, L. (2015) Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai: monografija. Vilnius: VĮ Registrų centras.
2. Mikalonienė, L. (2012) Akcininko locus standi dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų pripažinimo negaliojančiais. *Teisės problemos*, 1392-1592.
3. Gecevičienė, A. (2010) Ar akcininko teisių apimtis už darboje akcinėje bendrovėje ir akcinėje bendrovė yra vienoda? Magistro baigiamasis darbas, socialiniai mokslai, teisė, Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas.
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo NR. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 30¹, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 46¹ straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

Elektroniniai leidiniai:

1. Teisė pro. P. Miliauskas. *Visuotinių akcininkų susirinkimų organizavimas karantino laikotarpiu* (2020) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2020/04/02/p-miliauskas-visuotiniu-akcininku-susirinkimuhttps://www.teise.pro/index.php/2020/04/02/p-miliauskas-visuotiniu-akcininku-susirinkimu-organizavimas-karantino-laikotarpiu/organizavimas-karantino-laikotarpiu/> [žiūrėta 2021 m. sausio 3 d.].
2. Tautvydas Užkuras. *Kaip surengti visuotinį akcininkų susirinkimą nuotoliniu būdu* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.glimstedt.lt/naujienos/kaip-surengtihttps://www.glimstedt.lt/naujienos/kaip-surengti-visuotini-akcininku-susirinkima-nuotoliniu-budu/visuotini-akcininku-susirinkima-nuotoliniu-budu/> [žiūrėta 2021 m. sausio 2 d.].
3. VĮ Registrų centras. Informacinis leidinys 2020-092 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.registrucentras.lt/jar/infleid/publications.do?activePage=26&page-Size=25&per sist=yes> [žiūrėta 2021 m. lapkričio 19 d.].
4. VĮ Registrų centras. Informacinis leidinys 2021-091 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.registrucentras.lt/jar/infleid/publications.do?activePage=12&page-Size=25&per sist=yes> [žiūrėta 2021 m. lapkričio 20 d.].
5. Bendrovių visuotiniai akcininkų susirinkimai ir kolegialių organų posėdžiai turėtų vykti nuotoliniu būdu [interaktyvus] Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/bendroviu-visuotiniai-akcininku-susirinkimai-ir-kolegialiuhttps://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/bendroviu-visuotiniai-akcininku-susirinkimai-ir-kolegialiu-organu-posedziai-turetu-vykti-nuotoliniu-budu> [žiūrėta 2021 m. gruodžio 22 d.].
6. Douglas K. Chia and Ann S. Lee (2021). Report on Practices for Virtual Shareholder Meetings [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://corpgov.law.harvard.edu/2021/01/11/report-on-practices-for-virtual-shareholderhttps://corpgov.law.harvard.edu/2021/01/11/report-on-practices-for-virtual-shareholder-meetings/meetings/> [žiūrėta 2021 m. sausio 17 d.].
7. Varun Eknath Tiziana Londero, Syuzanna Simonyan (2021). Are virtual meetings for companies' shareholders and board members the new normal? Prieiga per internetą: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/are-virtual-meetings-companies-shareholdershttps://blogs.worldbank.org/developmenttalk/are-virtual-meetings-companies-shareholders-and-board-members-new-normaland-board-members-new-normal> [žiūrėta 2021 m. sausio 17 d.].
8. Oficialios statistikos portalas. Verslas Lietuvoje (2020 leidimas). Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2020/veikiancios-imones> [žiūrėta 2021 m. sausio 15 d.].
9. Nasdaq. Prieiga per internetą: <https://nasdaqbaltic.com/lt/> [žiūrėta 2021 m. sausio 15 d.].

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-376/2011.

2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl akcininko teisių įgyvendinimo ir jų gynimo būdų apžvalga (2019), Teismų praktika 50.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-396/2006.
4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 15 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. N62-2470/2010.
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-407-908/2020.
6. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-202-932/2021.
7. Vilniaus apygardos teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-407-908/2020.
8. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 26 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-143-497/2021.
9. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-829232/2021.
10. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-833340/2021.
11. Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-273-898/2020.
12. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1173567/2021.
13. Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. liepos 23 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. A6.-646-890/2020.

NUOTOLINIS VISUOTINIS AKCININKŲ SUSIRINKIMAS: AR GERBIAMOS AKCININKŲ TEISĖS?

SANTRAUKA

Straipsnyje „Nuotolinis visuotinis akcininkų susirinkimas: ar gerbiamos akcininkų teisės?“ yra analizuojamos pagrindinės šiam darbui išskiriamos akcininkų teisės, kurios turi būti užtikrinamos visuotinio akcininkų susirinkimo metu Lietuvos teisinėje sistemoje: teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, teisė balsuoti, teisės, susijusios su susirinkimo darbotvarkės klausimais. Lietuvoje paskelbus karantiną, bendrovėms teko susidurti su susirinkimo organizavimo iššūkiais ir rezultate keisti jo organizavimo ypatumus – perkelti į virtualią erdvę akcininkams dalyvaujant elektroninių ryšių priemonių pagalba arba pasirinkti išankstinį balsavimą raštu tiesiogiai susirinkimo neorganizuojant.

Darbe taip pat atskleidžiamas visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimas akcininko teisių užtikrinimo kontekste. Straipsnyje analizuojama, ar gerbiamos akcininko turimos teisės bei ar jos yra užtikrinamos atsižvelgiant į susirinkimo formas

pakeitimus, aprašant kiekvieną iš jų, kurias bendrovės taikė 2020–2021 metų laikotarpyje.

REMOTE GENERAL MEETING OF SHAREHOLDERS: ARE THE SHAREHOLDERS' RIGHTS RESPECTED?

SUMMARY

In the article “Remote general meeting of shareholders: are the shareholders’ rights respected?” the main rights of shareholders’ that are relevant to this article are analysed that should be respected at the general meeting of shareholders in accordance with the Lithuanian laws: the right to be present at the general meeting of the shareholders, the right to vote, rights related to the agenda of the meeting. When the lockdown in Lithuania was announced, the companies had to face organizational challenges of the meeting and change the format of the meeting by taking it to electronic space while the shareholders had to participate in the meeting by using electronic means or vote in advance when not organizing the meeting.

The article also reveals the organizational matters of the general meeting of shareholders in the context of ensuring shareholders’ rights. In the article, it is analysed whether the shareholders’ rights are respected in accordance with the change of the format of general meeting of shareholders by describing every form that was applied in 2020 and 2021.

EMPIRINIS TYRIMAS

2020 m. ir 2021 m. – karantino dėl Covid-19 pandemijos laikotarpiu organizuotų visuotinių akcininkų susirinkimų rengimo formos

Nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. (imtinai)

Nr.	Forma	Kiekis
1.	Susirinkimas organizuojamas gyvai	469
2.	Susirinkimas organizuojamas tik balsuojant iš anksto raštu užpildant balsavimo biuletenius	143
3.	Susirinkimas organizuojamas el. ryšių priemonėmis	31
Viso:		643

72% visų šiuo laikotarpiu vykusių susirinkimų buvo organizuojami gyvai.

23% bendrovių rinkosi visuotinį akcininkų susirinkimą organizuoti balsuojant iš anksto raštu ir nesirenkant nei į gyvą, nei į nuotolinį susirinkimą.

5% bendrovių rinkosi organizuoti visuotinį akcininkų susirinkimą el. ryšių priemonėmis.

Nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2021 m. gruodžio 31 d. (imtinai)

Nr.	Forma	Kiekis
1.	Susirinkimas organizuojamas gyvai	486
2.	Susirinkimas organizuojamas tik balsuojant iš anksto raštu užpildant balsavimo biuletenius	217
3.	Susirinkimas organizuojamas el. ryšių priemonėmis	44
Viso:		747

65% visų šiuo laikotarpiu vykusių susirinkimų buvo organizuojami gyvai.

29% bendrovių rinkosi visuotinį akcininkų susirinkimą organizuoti balsuojant iš anksto raštu ir nesirenkant nei į gyvą, nei į nuotolinį susirinkimą.

6% bendrovių rinkosi organizuoti visuotinį akcininkų susirinkimą el. ryšių priemonėmis.

Nasdaq duomenys

2020–2021 laikotarpyje 29 Lietuvoje registruotos akcinės bendrovės pateikė 183 pranešimus apie šaukiamus visuotinius akcininkų susirinkimus. Nei viena akcinė bendrovė nesudarė galimybės dalyvauti bei balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis.

Uždarytų akcinių bendrovių ir akcinių bendrovių skaičius Lietuvos Respublikoje

2020 metais Lietuvoje iš viso registruotos **69 107** veikiančios uždarnosios akcinės bendrovės ir **222** veikiančios akcinės bendrovės (<https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2020/veikiancios><https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2020/veikiancios-imosimoses>)

2021 metais Lietuvoje iš viso registruotos **66 965** veikiančios uždarnosios akcinės bendrovės ir **205** veikiančios akcinės bendrovės (<https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2021/veikiancios><https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2021/veikiancios-imosimoses>)